

FILMKULTURA

SZERKESZTI: LAJTA ANDOR

II. ÉVFOLYAM
= 2. SZÁM. =
1929. FEBR. 1.

HUSZKA JENŐ
min. tan.
a magyar oktatófilm-
ügyek új intézője

ÁRA 1 PENGŐ

**A gáláns férj vesz ajándéku
nejének egy**

„ELECTROLUX“ porszívókészüléket

Budapest, IV., Kristóf-tér 2. Telefon: Aut. 868-14-15.

Városi üzlet: Városház-ucca 16.

FILMKULTURA

FILMMŰVÉSZETI- ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

II. ÉVFOLYAM.

= 2. SZÁM. =

1929. FEBRUÁR 1.

CASTIGLIONE HENRIK

m. kir. kereskedelmi tanácsos
a budapesti Corso mozi igazgatója:

BUDAPEST MOZIVISZONYAI*

I. Általános viszonyok.

Budapesten az első mozgósínház-előadást 1896-ban tartották meg. E vállalkozás csak néhány hónapig állott fenn. A következő években — 1906-ig — több hasonló vállalat létesült, de valamennyi rövid lélettartamú volt. Az első tulajdonképeni mozgóképszínház 1906 tavaszán nyílt meg s azóta — akár az egész világon — Budapesten is gombamódra szaporodtak a mozgók.

A világháborút megelőző években 108 mozgófényképszínház működött a fővárosban. A háború alatt 77-re csapant meg a számuk. A háborút követő évek folyamán számuk kb. egy nivón mozgott. Az elmúlt évben 88** színpünk volt.

A mozgóképszínházak számszerinti alakulása ezek szerint — az utóbbi 10 év alatt — nem mutat különösebb változást. Egész más képet nyerünk, ha a mozik befogadó-képességét vesszük vizsgálat alá:

* E közleményt a *Magyar Statisztikai Szemle* f. é. januári számából vettük át, az író által eszközölt némi, a szakmai szempontokat intenzívebben feltáró módosítással.

** E cikk adataiban a nyári üzemek statisztikája egyáltalán nem szerepel.

Év	A mozik száma	Befogadó-képessége
1914-ben	108	29.962
1918-ban	77	25.852
1920-ban	77	28.871
1921-ben	78	27.596
1922-ben***	82	30.856
1924-ben	79	31.986
1926-ban	80	33.135
1928-ban	87	36.167

Vagyis a háború alatt a mozik számszerinti csökkenése 30%-ot tett ki, míg a befogadó-képesség szerinti esés csak 14%-os. Ezzel szemben a háború utáni és a mai állapot közötti különbség a mozik számszerinti változásában csak 13, ellenben a befogadó-képesség szerint 40%-os növekedést tüntet fel.

E sajnálatos jelenség oka abban a módosult a lakosság számszerinti változásával egyarányban. A főváros lakosságának száma a háború óta alig mutat változást: 1920-ban 929.000 ember lakott Budapesten, az 1928. évi kiszámított lakosság száma 928.000. Vagyis a fővárosban lakók száma — érthető okoknál fogva — az utóbbi években csökkent. *Ez a körülmény az első fontos faktor annak a szomorú jelenségnek a megállapítására, hogy a mozgóképszínházak üzletmenete évről-évre rosszabbodik.*

*** A mozi-engedélyek revíziója után.

A főváros lakosságából 1921-ben
1 ülőhelyre még 34 jutott, 1928-ban
már csak 26.

A csökkenés közel 24%-nak felel
meg.

	1 ülőhelyre jutott Budapest lakosságából
1914-ben	33
1918-ban	35
1920-ban	32
1921-ben	34
1922-ben	30
1924-ben	29
1926-ban	28
1928-ban	26

Az európai kontinens valamennyi
nagyobb metropolisában kedvezőbb
a helyzet mint Budapesten.

1 nézőhelyre jut
a lakosság számából

Londonban	51
Párisban	51
Rómában	35
Berlinben	30
Bécsben	27
Budapesten	26

Vagyis számszerint Bécs közelíti meg a legjobban a pesti arányszámot, de viszont köztudomású, hogy az egykori császárvárosban sokkal jobb az életviszonyok, mint nálunk, így az ottani általános mozi-üzletmenet összehasonlíthatatlanul kedvezőbb, mint Budapesten.

Érdekes képet nyújt a mozgókép-színházak kerületenkénti megoszlása:

Év	A mozgóképszínházak száma az										Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	
	kerületben										
1914	9	6	6	2	7	23	23	19	12	1	108
1918	7	3	2	2	3	13	22	12	9	4	77
1920	8	3	2	2	3	14	22	11	8	4	77
1921	8	3	2	2	3	15	22	11	8	4	78
1922	8	4	2	3	3	13	25	12	8	4	82
1924	7	4	3	4	3	11	23	11	8	5	79
1926	7	4	2	4	3	12	22	13	8	5	80
1928	9	4	2	5	3	14	23	13	8	6	87

Év	A mozgóképszínházak befogadóképessége az										Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	
	kerületben										
1914	1'995	1'408	1'716	677	1'483	7'640	5'194	6'164	3'328	354	29'962
1918	1'670	830	1'090	580	830	5'381	6'923	5'247	1'985	1'316	25'852
1920	3'073	918	1'331	651	933	6'314	7'155	4'571	2'147	1'748	28'871
1921	2'785	994	1'184	651	1'130	5'221	7'206	4'720	2'069	1'636	27'596
1922	2'238	1'810	1'162	1'038	1'432	5'777	8'597	5'140	2'021	1'641	30'856
1924	1'821	1'800	1'570	1'805	1'393	4'192	9'676	5'825	1'817	2'087	31'986
1926	1'906	1'753	1'140	1'776	1'393	5'092	9'374	6'269	2'104	2'328	33'135
1928	1'921	1'440	1'090	2'828	1'497	7'245	8'769	6'042	2'130	3'205	36'167

Az I. kerületben a mozik befogadóképessége jelenleg éppen akkora, mint a legutolsó békeévből, minthogy pedig a főváros lakosságának kerületi megoszlásában ennél a kerületnél nagy volt az időközi eltolódás (1912. évi 77.000-ról 96.600 lélekszámmra növekedett a kerület lakosainak száma), az egy ülőhelyre jutó lakosság száma je-

lenleg a legkedvezőbb az összes kerületekkel szemben: 1914-ben 39, 1928-ban 51 lakos jutott 1 ülőhelyre. Hangsúlyoznunk kell, hogy a fővárosi mozi-viszonyok kerületi megoszlási rajza ebben a kerületben adja a legobjektivebb képet, mert az ottani mozik területi elhelyezkedése a legegészségesebb. Alig lehet szó arról, hogy más

kerületbeli 'közelfekvő' mozik kihatással lennének az ottani színházak forgalmi alakulására.

A II. kerületben 1918-ban 61 lakos jutott 1 nézőhelyre. A Budai-Apolló megnyitásával ez az arányszám 35-re csökkent.

A III. kerületben a viszonyok — némi hullámzástól eltekintve — 1918 óta nem változtak. Akkor is 46 lakos jutott 1 nézőhelyre, ma is annyi jut.

A IV. kerület moziviszonyai a legelsőmozorítóbbak. Úgy 1914-ben, mint a háború után (1918-ban) csak 2 mozija volt ennek a kerületnek, mindössze 600 ülőhellyel. A moziengedélyrevíziót követő évben még egy mozi nyílt meg, a következő években még 2, még pedig igen tekintélyes befogadóképességgel. Ezek szerint ma már 5 mozija van a Belvárosnak 2828 férőhellyel, úgy hogy a lakosságból mindössze 10 jut 1—1 ülőhelyre. Ebből a szempontból a IV. kerület van a legrosszabb viszonyok között olyanmire, hogy az utána következő legkedvezőtlenebb adatokat feltüntető kerületben is (a X.-ben) 19 lakos jut 1 ülőhelyre.

Az V. kerületben 1918 óta a mozik befogadóképessége jelentékenyen megnövekedett: 830-ról 1500-ra. Am a lakossági arányszám még mindig elég kedvező: 48 jut 1 ülőhelyre.

A VI. kerületben az arányszám 10 év alatt 30-ról 22-re csökkent.

A VII. kerületben a viszonyok kb. a VI. kerületével azonosak: 1918-ban 27, 1928-ban 20 lakos jutott 1—1 ülőhelyre.

A VIII. kerület sem mutat lényeges változást. Az arányszám 28-ról 24-re csökkent.

A IX. kerületben az arányszám állandó jellegű: 1918-ban 45, 1928-ban is 45 lakos jutott 1—1 ülőhelyre.

A X. kerületben a háború előtt igen kedvezőek voltak a viszonyok: 1 ülőhelyre 158 lakos jutott. A háború után

az arányszám 45-re esett és azóta is — a mozik szaporodása folytán — állandóan csökkenésben van. 1928-ban már csak 19 lakos jutott 1—1 ülőhelyre.

Az 1 nézőhelyre-jutó arányszámokról részletesebb tájékozást nyújt alábbi táblázatunk:

Kerület	1 nézőhelyre jut a lakosság számából			
	1914-ben	1918-ban	1922-ben*	1928-ban
I.	39	58	44	51
II.	30	61	27	35
III.	30	46	43	46
IV.	37	49	28	10
V.	44	85	51	48
VI.	21	30	29	22
VII.	26	27	20	20
VIII.	25	28	28	24
IX.	28	45	42	45
X.	158	45	36	19
Egész Budapest	33	35	30	26

A budapesti mozgóképszínházak, az elmúlt évben 12.5 millió jegyet adtak el. Eme szám alapján megállapítható — évi 330 napos üzemet véve alapul — hogy a napi átlagos jegyeladás 37,000 drb volt, vagyis az átlagos napi forgalom valamivel több, mint egy telt ház (105%).

Sajnos, az összehasonlítás szempontjából külföldi statisztikai adatok nem állanak rendelkezésünkre. Csak a bécsi mozijegy-forgalmat ismerjük, amely az elmúlt évben 34 milliót tett ki. Miután a bécsi színházak befogadóképessége a 70,000-et csak valamivel haladja meg, az ottani átlagos napiforgalom pontosan 1½ telt ház. (150%).

Ha visszagondolunk a fentebb közölt s a mozik befogadóképességét a lakosság számával egybevető nemzetközi táblázatunkra, ahol a bécsi arányszám nem sokkal haladja meg a budapestit s ennek dacára forgalma

* A moziengedélyek revíziója után.

50%-kal magasabb, mint a miénk, elképzelhető, mennyivel jobb viszonyok között prosperálnak a többi külföldi mozgóképszínházak, amelyeknél az I nézőhelyre jutó lakosság arányszáma 30—100%-kal magasabb, mint a budapesti.

II. A premier-színházak helyzete.

Az általános budapesti moziviszonyok önmaguk sem nyújtanak kedvező képet. A mozivállalkozást a köztudat mindenkor egynívóra helyezte az aranybányával, csak a legutolsó évek sajnálatos üzletmenete győzte meg a vállalkozói szellemet arról, hogy amilyen egyszerű szórakoztató intézmény ma már a mozgóképszínház, annyira kedvezőtlen üzleti vállalkozás. Nagyon sok kiadott moziengedély van, amelyet az engedélyes belátható időn belül nem fog kiaknázhatsz és nagyon sok működő mozi van, melytől az engedélyes szabadulni szeretne, de nem akad senki, aki átvinné az objektumot.

Különösen áll ez a premier-színházakra, amelyek helyzete a legsúlyosabb.

Ami az elsőhetes színházakat ebbe a szituációba sodorta, az a körülmény, hogy

1920. óta a budapesti mozgóképszínházak befogadóképesség szerinti növekedésének 70%-a a premier színházakra esik.

Az elsőhetes színházak befogadóképességének %-os aránya az összes színházak befogadóképességéhez viszonyítva a következőkép alakult:

Év	%
1921-ben	15
1922-ben	17
1924-ben	20
1926-ban	20
1928-ban	25

Vagyis az összes fővárosi mozik befogadóképességének pontosan egynegyedét a premierszínházak teszik ki.

Az évi emelkedés ugyancsak a fenti időszak alatt a következőkép alakult:

Év	Az elsőhetes színházak befogadóképessége száma	A befogadóképesség növekedése 1921-hez viszonyítva %-ban
1921-ben	6	4100
1922-ben	8	5166
1923-ban	9	6145
1924-ben	9	6894
1925-ben	9	6065
1926-ban	10	6536
1927-ben	13	9152
1928-ban	13	8956

Ezek a számok önmaguk beszélnek: nem kell hozzájuk kommentár. *Ennyi premierszínházat a főváros közönsége — nemcsak a mai abnormisan rossz gazdasági viszonyok között — nem bír el, minek leghívebb kifejezője az egyre hanyatló üzletmenet.*

Az átlagműsoroknak — az összes programok 95%-ának! — csak 4 napra van közönsége, a műsorhét utolsó 3 napján az elsőhetes színházak még a házi regiet sem keresik meg. Mélyreható változásoknak kell bekövetkezniök, hogy az elsőhetes mozik legalább átbőjtöljék a mai áldatlan viszonyokat.

Hogy a helyzet mennyire súlyos valamennyi mozira nézve, annak leghívebb tünete az, amely az egymás közötti verseny körül észlelhető. Nem akarunk senkit sem megbántani, de a régebbi kollégialis együttműködés teljes megszűnése mellett koronként oly fegyverek csillannak meg a horizonton, amelyek egyáltalán nem méltók a szakma tagjaihoz.

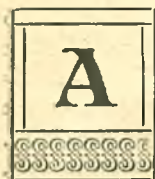
A konkurencianál való felülemelkedés járhat pillanatnyi előnyökkel, de végeredményben oly elfajuláshoz vezet, amelynek káros következményei az összesség anyagi romlását vonhatják maguk után.

Ezekre rámutatni: eltérnénk kitűzött célunktól. A magunk részéről nem akartunk mást elérni cikkünkkel, mint a vizsgálódás egyik legobjektivebb eszközével: *statisztice rávilágítani a bajok forrására.*

SIKLÓS FERENC:

STILUSTÖREKVÉSEK A FILMBEN EXPRESSZIONIZMUS*)

(Utánnomás tilos)

A huszadik század embere megtanulta, hogy a mult művészetét tisztelje és becsülje. Nincs is oka kételkedni abban. Megnyugvással és meggyőződéssel tanulja, analizálja, értékeli az elmúlt századok alkotásait, de már nem másolja. Eszményét nem abban látja. Nem azt érzi, már nem abban az atmoszférában él.

Sokan, *tájékozatlanok, a lezajlott világégésben látják a művészeti forradalom termőtalaját.* Ezeknek csak kevéssé van igazuk. *A művészet ez alkalommal megelőzte a történelmet.* A művészek hamarabb megérezték a kor szellemét, azt az ideges feszültséget, amely aztán a háborúban robbant ki.

Nem lehet egyetlen művészeti irány megszületésének a dátumát sem pontosan meghatározni. A szándék, a kísérletek, apró eredmények és a kiérés, a művészet örök evolúciója, mindig természetes folyamat, csupán a művészek egyéniségétől és erejétől függ, hogy hosszabb vagy rövidebb-e. Az a bizonyos dátum, amit irányok születési időpontjának szeretnek jelölni, legfeljebb azt jelenti, hogy mikor vettek róla tudomást.

Ha így tekintjük a legújabb művészi hitet, az expresszionizmust, akkor a bölcsőkorát 1890. év körül állapíthatjuk meg. *Minden művészetben egyszerre megtalálta az alkotóit, hívőit és követőit.* A festészetben Párizsból indult ki, a dicsőséges francia XIX. század utolsó akkordjaként. *Gauguin, van Gogh,* de még inkább *Cezanne* tekinthetők a festészeti expresszionizmus szüleinek. Az irodalomban Né-

metország volt a legalkalmasabb termőtalaj. Itt *Rilke, Heinrich Mann, Wassermann, Mombert, Toller,* a fiatal *Georg Kaiser, Goll, Zech, Franz Werfel* és *Wedekind* a legismertebb előharcosok. Az építészetben kevéssé hódíthatott, hiszen a lényege más követel, mint a természetes formát. (Egy új stílus azért ebben a művészetben is megszületett és szintén Németország, Amerikán kívül, az új jelszó kikiáltója: célszerűség! Elveti az ornamentikát és a homlokzatot erős hangsúlyozással, vízszintesen vagy függőlegesen tagolja.) A zenében annál erősebbek az expresszionista törekvések. Legnagyobb prófétáinak: *Strawinszkinek, Hindemithnek, Alban Bergnek* műveit az egész világon játszásk és híveik tábora igen nagy.

Az expresszionizmusnak egyetlen jelszava: el a természettől! A programját így, minden művészetre, annál nehezebb meghatározni, mert a művészek, részint alosztályokba sorolva (futurizmus, kubizmus, dadaizmus stb.) részint önállóan a legkülönbözőbb utakon haladnak. Belső meglátásokat, lelki átéléseket, vizionárius képeket alkotnak: *ez a mai, tépelődő, kereső, kor szelleme.* Vagy ritmust és nem harmóniát adnak: *ez a lüktető, meglepetésekkel, villamossággal teli kor levegője.* Nagy hatással van az expresszionizmusra a technika rohamos fejlődése. (I. „A film hatása a többi művészetre“ c. fejezetben). *Az expresszionizmus nem is keletkezhetett volna máskor, mint „a technika századában.*

A háború kétségtelenül sokat lendített az expresszionizmuson, mert megszerezte az új művészek számára a nagyközönséget. Az új generáció bá-

*) Részlet a szerző készülő könyvéből.

ványozza és tapsolja őket. Nem azért, mert megérti, hanem, mert a mai ember kívánja az újat, várja a változókat. Megszokta, hogy ez a zajló, tomholó XX. század minden nap újat hozzon és enélkül már élni sem tud. A mai ifjúságnak nem kell a nyugodt harmónia, de kell az idegesség; az életi, ha idegei feszültek, ha „zajlani érzi az életet” maga körül. Századunk embere kritikátlan néző. Elismer vagy eldob alkotásokat, anélkül, hogy ismerné annak művészi értékét és fel fogná a válságok mindenkori veszélyeit.

Az expresszionizmus korában született a filmművészet, természetesen stíluskeresésében ehhez a legújabb művészi irányzathoz is fordult. Csakhogy az expresszionizmus több, mint irányzat, még több, mint stílus. Új világnézet a művészetben. Jelentősége kétségtelenül óriási, ha értékét még nem is tudjuk. Az a tény, hogy a művészet, közel négyezer év után, más témát keres, föbbé nem a természet ábrázolását vagy a zenében: hangulatok kifejezését, hanem ebben a legreálisabb világban az elvontat, az Ént keresi, ami senki másban nem élhet, csak bennem, illetve az alkotóban. Itt egyszerűen eddig ismeretlen utakra tért a művészet! Az expresszionizmus nem a művészetek evolúciójában kifejlődött stílusokkal egyenrangú. Nem stílusváltozás. A gótika, a renaissance, a barokk, a rokokó, a romantizmus vagy impresszionizmus formát és atmoszférát adott a művészeink, de mindig a természetben kereste a létalapját. A természetben, amit mindenki ismer, ha nem is a művész egyéni látásával és különös megfigyelő képességével. Egyes korokban közelebb jöttek vagy eltávolodtak a természettől, csupán a distancia változott, de a művészet és természet mindig szembenálltak. A művészet látta, közelebről vagy távolabbról, a természetet, ma azonban egyszerűen hátatfordított

eddig témaarchivumának és táplálójának. Ez revolúció, nem evolúció!

A művész és közönség közt eddig a legfőbb kontaktus a természet volt. A szemlélő ismerősként tekintett az ábrázolt képre vagy emléket, ismert hangulatot ütött meg benne a felszálló melódia. Az expresszionizmusnál ez a kapcsolat megszűnt. Marad az egyetlen: a művészi produktumban csupán a felsőbbrendűt, az alkotást tisztelni, (ma már erre eléggé megérett a talaj!), a tömegetől legfeljebb elismerést, de de nem megértést várni. A megértés egy kis körre szorult: a szakértőkére.

A filmmel azonban másképp áll a dolog. A film a legteljesebb értelemben vett kollektív művészet, mindig a publikummal való teljes együttműködésben érik ki minden fejlődési fokozata. A filmnek drága előállítási költsége, félig ipar volta és nemzetközisége megkívánja a legteljesebb népszerűséget és a széles rétegek megértését. (Nem a művészet megértését vagy kiérzését értem, csak a témát, tiszta vonalvezetésben és kifejező képében!) És számíthat-e valaha is, mindenki megértésére az expresszionizmus?

Ha azonban eltekintünk ezektől a koncessziókat követelő körülményektől (mily szívesen tekintenénk el minden esetben!), akkor a filmet, az expresszionizmust legideálisabban hirdetni tudó művészetnek kell neveznünk. Idézet a „Futuristák Manifestumából”: „Hirdetjük, hogy a világ pompája új szépséggel gazdagodott, a Gyorsaság Szépségével!” A gyorsaság szépsége... Gondolhahtak-e alkalmasabb művészetre, a gyorsaság megérzőbb hirdetőjére a filmnél?

Már akkoriban, amikor a film művészi jelentőségét elismerni kezdték, kísérleteztek a film — expresszionizmussal. Eleinte csupán részleteket ábrázoltak az egyes filmekben expresszionisztikusan. Tudatára ébredtek, hogy az álmokat, emlékek homályos visszaidé-

zését nem lehet reális tisztasággal, az események pontos, világos, epikus egymásutánjában előadni. Az álomkép kétségtelenül expresszionisztikus, még inkább az, ha ábrázolni akarjuk az ébredésnél még meglévő (másodlagos) képet. A film könnyen adhat expresszionista ábrákat, valószínűtlen figurákat. Már a gép lenséje képes torzítani és a lencse kiegészítő berendezése (a fátyol, kristály, mozgathatóság stb.) a vizionárius kifejezést is szolgálni tudják.

A legnagyobb probléma az ember, a hús-vér, élő ember megjelenítése volt az expresszionista keretben akkor, amidőn a német filmgyártás fénykorában áttértek az expresszionista filmre. Most már nem csupán egyes jelenetekkel, hanem teljes filmekkel kísérleteztek. Mondottuk már, hogy az expresszionizmus a legteliesebb elszakadást jelenti a természettől. Az Ember, a maga teremtetett formájában: a természet alkotása. Lehet-e így egy expresszionista kép kereteiben?

A probléma tehát az volt, hogy az embert (a színészt) stilizálni kell a millieuhöz. A lehetőség a kosztümben és maszkban van. Több nem lehet. A játék, a mozgás: a színész létezése ebben a keretben csak hamis lehet. A természet emberéből sohasem lehet expresszionista ember!

Igy a „játékfilm“ nem terrénuma az igazi expresszionizmusnak, annál inkább azok a filmek, amelyekben a színész nem szerepel. Igen ez is lehetséges és a jövő filmművészetében az ilyen kísérletnek nagy helve van.

Az első „expresszionista-film“ Paul Leni és Robert Wiene csinálták „Caligari“ címen. Az alkotók még nem érezhették nagyon biztosnak a talajt mert félénken megokolták az expresszionizmus jogosultságát azzal, hogy a keresztet elbeszélésben egy örült látia így a világot. Utána Karlheinz Martin, Balázs Béla, Carl Mayer voltak azok, akik ennek a rövidéletű, német expresszio-

nista filmkorszaknak részesei voltak. Egyikük sem adta az igazi expresszionizmust, csupán külső formában: a díszletekben, világításban, maszkban. Így, amit a németek csináltak, nem egyéb, mint dekoratív-expresszionizmus.

Igazibb, lényegi elgondolásban vett expresszionizmus a francia René Clair-nek egy, Budapesten ezideig be nem mutatott rövid filmje volt: „A nagyvárosi ember víziója.“ Ez meg eltonkázóan, a külsőségekben állt távol az expresszionizmustól. A párizsi uccákon zajlik le ez a profán „cselekmény“. A mindennapi élet vizionárius újraélése. Karikatura az emberi képmutatásról. Semmi sem szent, a temetés sem, amelyben pl. a menet izzadva, lógó nyelvvél rohan a koporsó után, a halott sem, aki felkel összetört koporsójából, hogy egy korsó sört igyék a gyászolók győztes futóival. Igazi francia volt a pikantériája is ennek a kis filmnek. Mert persze az erotika sem hiányzik „a nagyvárosi ember víziójá“ból.

De hiányzik az igazi expresszionizmus. A „Caligari“ képviseli a dekoratív expresszionizmust (képzőművészet, a francia film az elgondolásbeli irodalmi). Ami meg volt az egyikben, hiányzott a másiktól és viszont. De azért nem egészítenék ki egymást, ha a tökéleteset keresnénk.

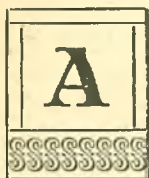
A film-expresszionizmus (az elv) régen megszületett. De az igazi expresszionista-film még nem. Azt hisszük, kijelöltük a helyes útját: színész nélkül! ...

Kérjük igen tisztelt előfizetőinket, sziveskedjenek az 1929. évi előfizetési díjat mielőbb beküldeni

GESZTESI BALOGH GÁBOR:

A MUTÁCIÓTECHNIKA FEJLŐDÉSE MAGYARORSZÁGON

A mult hetekben egy magyar tárgyú filmet láttam valahol. A pergő téma, a gondos rendezés mellett különösen kellemesen érintettek a stílusos feliratok és az ötletes mutációk. (Noszty fiú.)

Mi is az a mutáció? Mióta beszélhetünk róla, mint a film lényeges alkotóeleméről? Mi a története?

A mutacio, azaz a feliratok *technikai kivitele*, stílusa voltaképpen két szorosan összefüggő részből áll: magából a betűkben kifejezett szoros értelemben vett felirattól és a *betűszerű felirat* aláfestését képező illusztratív elemből.

A felirat közvetlenül ott kezdődött a „mozi” őskorában, amikor a *mozikialtók* szerepét volt hivatva átvenni. További fejlődése pedig szinte beláthatatlan, dacára a feliratonkívüli film és a beszélő film új irányainak. (Hiszen mindkettő feltétlenül ellenkezik a kinematografia igazi alaptermészetével.) Igaz, hogy a „*kevesebb szóval jobbat adni*” tendencia határozottan felismerhető, de ez csak javára válik a felirat lényegének, ami a mozgóképszerű elem tökéletes aláfestését célozza. A művészi mutáció története külön is hatalmas tanulmány tárgyát képezheti, hiszen az első tökéletes felirattól a ma művészi képaláfestéséig hosszú az út és további fejlődése is beláthatatlan lehetőségeket rejt magában — ezért most csak vázlatosan foglalkozunk vele.

Legelőször csak *rendes nyomtatott* betűket használtak hosszú esztendőknön keresztül. Ez volt a mutációk őskorszaka. Kövessük bölcsőjétől kezdve végig pályafutásán *rövid mogyoróhéjban*.

A nyomtatott betű *keretet* kap a cég *márkájával*.

Lassan elmarad a márka jelzése, helyette a nyomtatott keret stilizálódik. Fellép a *kézzel rajzolt* felirat elsősorban gazdasági okokból.

Majd elmarad a keret is.

Megtörténnek az első kísérletek az írás karakterizálására.

Az általános irott betűtípus mellett fellépnek a simább betűk, a *gyermekírás*, majd az egyszerűbb ember *durvább írása*.

Közben szórványos kísérletként lezajlik az *iniciálék* divatja, de nem hagy hátra különösebb nyomot.

Jönnek a régi — *római, török, arab, japán, gót* írást utánzó betűk, amelyek végigvonulnak az egész filmen. Ugyanakkor találkozunk *okiratok, régi levelek, ujságok imitációjával*. Ezek csiszoltabb formában ma is fennállanak.

Bevonul az *önálló illusztráció* a magyarázó feliratoknál. Nagy hibája, hogy nem függött össze szervesen a film cselekményével és megbontotta annak egységét. Ehhez járulnak a *szimbolumok*, majd a dialógusokat is illusztrálják.

Valóságos *illusztrációs láz* lép fel. Jönnek a *szilhouettek*.

Közben a *tittel-ek virázsirozása, színeze* fejlődik némi tulzások után tudatosabban. (Addig jóformán a fehér-fekete dominál.)

Fontos állomás az *írás karakterizálása* a szereplők *egyéniisége szerint*, majd az *érzelmeknek, indulatoknak és kedélyállapotoknak* kifejezése.

Egyszerre több felirat, tömegláрма, zürzavar érzékeltetése.

Az illusztrációk felhasználása *ésszerűbbé* válik. Elmarad a dialógusok mellől az illusztráció.

A *filmszerű rajztechnika* mérföldes

eszmákkal halad előre. Beugró, előre és hátrafutó és különböző mozgást végző feliratok következnek.

Az illusztrálás megmarad, de visszavonul a háttérbe. A dialógusok is az illető jelenet tónusának megfelelő háttérbe vonulnak mintegy aláfestve az általános hangulatot.

Minden szereplőnek meg van már a maga jellemző grafikuma (egyéniisége.) A színész egyéniségéhez alkalmazkodó betűtípus és ennek — különböző kezdélyállapotaihoz alkalmazkodó — modulációi.

Értelem szerint elválasztott sorok és elhelyezett mondatok és szavak, logikus tagolás és kiemelés; technikailag pedig precíz feliratmozgások mutatják a fejlődést.

Következik a képnek és szövegnek szoros összekapcsolása. A betűk rajzzerű kinövéseket nyernek; alakokat, tárgyakat imitálnak. Néha szinte túlteng és zavarólag hat ez az alakrajzú írás, főleg burleszkeknél és vígjátékok-

nál. Azért komoly témájú filmeknél is elég gyakran találkozunk vele (kard, kereszt, kigyó, szív, virág stb. motívumok.) Ez a túlzajos és túlzó mutációk kora, amelyet szükségszerűen követ a leegyszerűsítés. A feliratot is az a motívum kezdi dominálni, amit a film mozgóképszerűen eleme maga is kifejez.

A tónus egysége a döntő, lényeges irányelv, amely még a virázsirozás azonos tónusát is magában foglalja.

A legutóbbi fejlődésben nagy súlyt helyeznek a filmdarab karakterének megfelelő ünnepélyes bevezető főfelirataira (cím, író, rendező, szereplők stb.) Ezeket sokszor elmés, rajzos trükkös mozgások segítségével teszik vonzóvá. („Dübörgő Élet“.) Fontos ilyenkor a fotókkal való bemutatás a film tónusának megszakítása nélkül.

Gyakori a jelenésre rákopirozott mozgó szöveg. Egyik helyen a rádióantennából sugárzanak elő a betűk. („Spion“), máshol pezsgőbuborékokat („Wings“) vagy előszállingózó, majd

NYERSFILM

POZITIV, NEGATIV EREDETI GYÁRI ÁRON

KINECHROM, PANKINE, SUPERPAN (éjjeli felvételekre). SZINES POZITIV, ANILINFESTÉKEK.

Vezérképviselő Magyarország részére:

LAJTA ANDOR

Budapest, VII., Erzsébet-körút 30. Telefon: J. 363-76.

elreppenő hópelyheket („Karenina Anna“) imitálnak a feliratok. Utóbbiban szép példát látunk a *mozgó háttérzésre*, ami sokszor az *indulatok expresszionista kifejezésének leghatásosabb módját is képezi*.

A „Noszty fiú“-ban megkapó Noszty Feri hintajelenete Marikával. A hinta fel- és alá lendülését hiven utánczó mozgó dialógusok kitűnően érzékeltetik ezt a hangulatot. A legutóbbi filmek közül például a „Barbárok“-ban láttunk néhány *stilosus* ötletet a túlzásokba való tévedés nélkül. Persze voltak, vannak és lesznek az *expresszionizmus*, *impresszionizmus*, *futurizmus* és egyéb izmusok terhére irandó túlzások is, de ez csak javítólag fog hatni az egyre finomodó mutációtechnikára, amely ma már egyik éppoly lényeges alkatrészét kell, hogy képezze a filmművészetnek, mint teszem a kísérőzene.

Ez a mai technika állása.

Hogy mit hoz a közvetlen jövő, az elsősorban a *filmtechnika*, azután a laboratoriumi technika fejlődésétől függ, valamint a dramaturgoknak abbéli törekvésétől, hogy magát a lényegest a lehető legrövidebben tudják kifejezni. A *beszélő* filmek *átmeneti* divatja és az avant garde-isták *felirat nélküli* filmjei mindenesetre korlátozólag hatnak majd.

A lényeges *alapelv*, hogy a felirat ne legyen túlzajos és ne zökkentse ki a nézőt a cselekmény hangulatából. A hiányos feliratú mozgókép hasonlatos a süket zenenélküli filmvetítéshez, de a kiabáló mutáció még rosszabb: olyan mint a rosszul hangszerelt és intonált kísérőzene: eltereli a figyelmet magától a filmtől, zavar és sért.

A *filmfelirattechnika* ma az egész világon — Amerikát is beleértve — nálunk a *legtökéletesebb*. Ennek oka, hogy Magyarországon a filmgyártás aranykorában már létező laboratóriumok a magyar filmgyártás megszűnésével kénytelenek voltak összes tevő-

kenységüket a felirattechnika fejlesztésére fordítani. Az itthon maradt szakemberek is ebbe fektették be egész energiájukat. Legutóbb már Németország és Anglia részére is készülnek nálunk feliratok. Ha ehhez hozzágondoljuk, hogy milyen magas színvonalú nálunk a film-dramaturgia és milyen kitűnő a kísérőzene, bizvást elmondhatjuk, hogy a *filmek feltalálása Magyarországon a legmagasabb szinten mozog*.

Milyen felbecsülhetetlen gazdasági és művészeti kár, hogy ez a pompás keret idegen képet ölel körül és milyen szomorú, hogy semmi remény, hogy ily hosszú sanyalódás és haladás után újra feltámadjon a halálra ítélt magyar filmgyártás.

MEGJELENT A Filmművészeti

Évkönyv

10. évfolyama

Szerkeszti:

LAJTA ANDOR

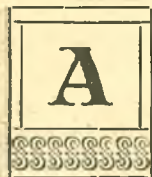
Ára 5.— pengő

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
**BUDAPEST, VII.,
Erzsébet -krf. 30.**

Telefon: József 363-76. szám.

BENCZEL BÉLA
(Wien)

A bécsi filmprodukciónak hosszú kényszerű szünet után ismét megindult és az utóbbi időben az összes bécsi filmateliekben serény munka folyik. Mint mindenütt, úgy itt is nagy szerepet visznek a hazai filmprodukciónak a magyarok, akiknek segítségével az osztrák filmgyárak életképes filmeket gyártanak.

Mint ismeretes a bécsi Sascha-filmgyár és a londoni British International Pictures több film előállítására érdek-közösséget vállaltak és az internacionális filmpiacon is feltűnést keltő tranzakció első produktuma, a „Luxus“ c. film, amelynek felvételeit csak a napokban fejezték be a hatalmas Vita-műteremben. Bolváry Géza, a kitűnő magyar rendező utasításai mellett, Betty Balfour a kiváló angol színésznő, Jack Trevor, Vivian Gibson és több német filmszínész közreműködésével készült el az első osztrák-angol film, amely méltó sikert fog aratni.

A schönbrunni műteremben a Mon-dial-gyár első nagy filmje: „Egy nő a bankjegyen“ címmel már el is készült, amelynek a főszerepeit Anita Dorris az ismert német stár, Jean Bradin, az kiváló fiatal francia színész és a sokat foglalkoztatott bécsi rendező Karl Leister végezte. A magyarságot ebben a filmben Borsody Gyula a neves berlini magyar operateur képviselte. Sokkal több magyar segítőtársa volt azonban a „Listo“ filmgyár első filmjének, amely Hoffmann egyik novellája után készült. Az „Ékszerek“ c. film munkatársai majdnem mind magyarok.

A főszerepet Beregi Oszkár játszotta, aki hollywoodi filmsikerei után most itt hoz a magyar névnek

A BÉCSI FILMPRODUKCIÓ ÉS A MAGYAROK

dicsőségét és mindkét női főszereplő magyar eredetű. Renate Tyroff, egy fiatal amerikai filmszínésznő, aki most férjével a hatalmas amerikai Hearst-Lapkoncern magyar származású európai képviselőjével tért vissza Bécsbe és itt folytatja filmtevékenységét, Manja Sorell, egy ujonnan felfedezett star, aki Brigitte Helm alteregoja és szintén magyar származású, játsszák a film főszerepeit, amelynek rendezője Brückner János, egy pozsonyi fiatalember. A fiatal magyar rendező, — mert származásához nem fér kétség — több sikeres oktatófilm után egy ragyogó drámát rendezett meg bámulatos rutinnal és ebben méltó segítő-társai voltak a film építészei Wessely István és Pán József, akiknek kvalitásait már ismeri a magyar közönség is.

A „Listo“ filmgyár érdekeltséget vállalt egy filmre a berlini Strauss-filmgyárnál, amely azért itt csinálta meg legújabb filmjét, a „Mibe kerül a szerelem?“ c. kedves párizsi történetet.

E. W. Emo a kiváló fiatal német rendező, akit legújabban a német filmszakajtó valósággal dicsőített, egy fiatal magyar filmszínésznőnek osztott ki a főszerepet. Helene Steels — kolozsvári, erdélyi magyar urileány, aki már Berlinben is szép sikereket aratott, ebben a filmben meglepően produkált és ezért a filmgyár két évre kötötte le magának. Partnere Igo Sym volt, aki mellett még Cory Bell és Hans Thimig játszottak nagyobb szerepeket.

Az újjászületését élő osztrák filmprodukciónak első termékei biztos sikerrel fognak debütálni és ennek nem kis részesei lesznek a magyar művészek.

AZ OKTATÓFILM

HUSZKA JENŐ AZ OKTATÓ FILMÜGYEK INTÉZŐJE

Január elsejével *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminiszter új vezetőt állított a miniszterium kultúrfilmosztálya élére. *Nagy Árpád* helyettes államtitkár, aki évek óta rendkívül szeretettel és hozzáértéssel foglalkozott az oktatófilmüggyel és az elmúlt esztendőben a magyar kormányt a hágai nemzetközi kongresszuson is képviselte, új beosztást kapott. Távozását mindannyian őszintén sajnáljuk, mert a magyar film egyik igaz nagyrabecsülőjét ismertük benne, aki mindig nagy szeretettel és lelkesedéssel foglalkozott a reszortjába tartozó filmüggyel.

Utóda *Huszka Jenő* min. tan., a kitűnő zeneszerző, aki, kijelentése szerint nagy ambícióval és örömmel fogott hozzá a filmügyek intézéséhez.

Az új esztendő nyilván sok munkát fog adni a kultuskormányznak az oktatófilm terén és *Huszka Jenő* minden bizonnyal azon lesz, hogy ezeket a filmproblémákat a *magyar filmszakmával egyetértésben intézze el* és valószínűleg meg. *Huszka Jenő*, aki alapos ismerője a művészeti életnek, bizonyára a gyakorlati ember szemével fogja az eléje táruló ügyeket megoldani.

Kupcsay Felicián min. tan. az oktatófilmügyek előadója, továbbra is megmaradt díszes állásában és ez garancia arra nézve, hogy a magyar oktatófilmügy továbbra is hozzáértő és szeretetreméltó funkcionáriusok kezében fog maradni.

KOZMA MIKLÓS A NEMZETKÖZI OKTATÓFILM-INTÉZET MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE

A magyar kormány legutóbb bejelentette, hogy mint tag-állam belép a Római Nemzetközi Oktatófilm-Intézetbe és Magyarország képviselőjéül leveldi vitéz *Kozma Miklós* miniszteri tanácsost, a Magyar Távirati Iroda és a Magyar Filmiroda elnökét

nevezte meg. *Rocca Alfréd* olasz igazságügyminiszter, az intézet elnöke, most *Kozma Miklóst* az intézet *tiszteletbeli tanácsnokává* nevezte ki és őt bizta meg az intézet *magyarországi képviselőjéül*.

A MAGYAR FILM-ABC.

Az oktatófilmgyártás terén Magyarország kétségtelenül igen szép és megbecsülésre méltó pozíciót foglal el Európában, noha a meglévő erők és képességek kihasználása mellett az oktatófilmgyártás nálunk sok-

kal intenzívebb is lehetne. A magyar ötletességet és a magyar tehetséget mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy nálunk egymásra olyan ötletekkel, cszmékkal lépnek a hozzáértők a nyilvánosság elé, amelyek frappirozzák

nemcsak a laikusokat, hanem a szakértőket is.

A hazai oktatófilmgyártás terén korszakalkotó újítás lesz az a film, amelynek scénáriumát most dolgozta fel dr. Kupcsay Felicián kultuszminiszteri tanácsos eszméje után F. Alberti Stefánia.

Kupcsay Felicián miniszteri tanácsos régi önzetlen harcosa a magyar oktatófilmügynek, aki évek óta a kultuszminiszteriumban atyai szeretettel foglalkozik a filmnek az iskolai oktatásba való bevonásának a kérdésével. Így természetesen nem csoda, ha a sok tapasztalat után, amit az oktatófilm gyakorlati terén szerzett, olyan megállapításra jutott, amely a film értékét és jelentőségét egészen új beállításban tárja elénk.

Az elemi iskolai oktatást akarják megkönnyíteni a szerzők, amikor az

abc-t igen plasztikus és szemléltető módon akarják megfilmesíteni. Mert valóban az a helyzet, hogy az első elemista növendék a mozgókép révén könnyebben tudja magának az egyes betűket megjegyezni, mint a mostani rendszer mellett és így az abc tananyagának a megtanulása nem tart hosszú hónapokig, hanem jóval rövidebb ideig.

A szerzők már elkészítették a filmre vonatkozó scénáriumot és azt az egész világon copyrightolták. A megoldás filmtechnikai és művészeti kérdés és bizonyos, hogy a magyar filmtechnika, amely a trükkök és a művészi feliratok terén páratlan szépségű munkát alkot, a magyar filmábécét is filmtechnikailag olyan szépen fogja megoldani, ami büszkeségre válik majd a magyar kinematográfia számára.

A RÓMAI NEMZETKÖZI OKTATÓFILM-INTÉZET

A *Filmkultúra* beszámolt a római nemzetközi Oktatófilm-Intézet ünnepélyes megnyitásáról abból az alkalomból, hogy az intézet elfoglalta az olasz kormány részéről a Villa Falconieri-ben felajánlott helyiségeket.

A nemzetközi Oktatófilm-Intézetnek elsősorban az a célja, hogy a népszövetség intencióinak megfelelően az oktató- és kultúrfilmek előállítását előmozdítsa és azt az egyes államok között csere-alapon népszerűsítse és terjeszse. A népszövetség 53-ik ülése újabb megbízásokat adott az Oktatófilm-Intézetnek, amelyet felhatalmazott, hogy a kinematografia összes technikai újdonságait is kísérelje figyelemmel és vizsgálja meg, és hogy ezeket a technikai újdonságokat az oktatófilmgyártás szolgálatába miképpen lehetne beállítani. A nemzetközi Oktatófilm-Intézet óriási katalógust rendez be az egyes államok oktatófilmgyártását illetően és működését olyképpen fogja kiszélesíteni és kibővíteni,

hogy az a világ oktatófilmgyártásának valósággal központja lesz. A nemzetközi Oktatófilm-Intézet bárkinek készséggel áll rendelkezésére, hogy ezzel is a nemzetközi oktatófilmügyet előmozdítsa.

A nemzetközi Oktatófilm-Intézet székhelye: Róma, Villa Torlonia, Via Lazzaro Spallanzani 1. A technikai szervezet és a nemzetközi Kinemathek címe: Frascati, Villa Falconieri, presso Roma.

VIDÉKI FILMKULTURA

— ÚJ FILMSZINHÁZAK —

Jánosháza: Mozcósínház. E. Ullmann Ottó Jánosháza és Diószeghy G. József, Pesterzsébet. Ig. Ullmann Ottó. Bef. kép.: 220. J. szo., va. Km. n. Szp. pd. nincs. Mk. Ullmann Ottó. Házt. gróf Erdődy Sándor. G.: Gaum. Zo. Posta: Mozcóképszínház, Jánosháza, Vasmegeye.

Az idei párisi nemzetközi mozikkongresszus. Az 1929 évi nemzetközi mozgóképszínháztulajdonosok kongresszusát Párisban tartják meg és pedig június 3—6-ig bezárólag. A nemzetközi szövetség vezértitkárja most bocsájtotta ki a kongresszusra szóló meghívókat, amelyekben kéri az érdekelteket, hogy ezen a kongresszuson minél nagyobb számban vegyenek részt. Amennyiben megfelelő számú résztvevő jelentkeznek, úgy az egyik utazási iroda fogja az utazást és az ottartózkodást rendezni, ami természetesen lényeges olcsóbbodást jelent. A kongresszus napirendjét legközelebb fogják közzétenni. A szövetséghez egyébként csatlakoztak most az olaszországi és csehországi mozitulajdonosok is.

A filmkultura fejlődése Prágában. A cseh fővárosban az utolsó években óriási módon emelkedett a mozgóképszínházak száma. A legutolsó 10 év alatt 67 új film-színház épült Prágában. A háború előtt mindössze 20 mozgóképszínház működött Prágában és csak 6 új film-színházzal szaporodott ezek száma a háború alatt. Az utolsó 10 év szaporulatával a filmszínházak száma 93-ra szökött fel. Alapul véve napi 3 előadást, kb. 150.000 ülőhelyet foglalnak el naponta a prágai filmszínházakban.

Mennyi filmszínház van Ausztriában. A Fritz Freund szerkesztésében megjelenő Kinematografisches Jahrbuch adatai szerint Ausztriában ezidőszent 833 mozgóképszínház van működésben. Ez a szám a következőképp oszlik meg:

Bécsben működik 177 filmszínház, Alsó-Ausztriában 334, Felső-Ausztriában 94, Stajersországban 89, Karintiában 34, Salzburgban 33, Tirolban 26, Vorarlbergben 14 és Burgenlandban 32. Ezek közül a filmszínházak közül 172 150 befogadóképességű, 404-nek a befogadóképessége 300 ülőhelyig terjed, 104-é 401-ig, 56-é 500-ig, 36-é 600-ig, 17-é 700-ig, 12-é 800-ig, 3-nak 900-ig és kettőnek a befogadóképessége 1000 ülőhely. Egyetlenegy színháznak, a bécsi Busch-Kinonak a befogadóképessége 1913. A bécsi 177 mozgóképszínház közül 164 játszik naponta.

Spanyol filmviszonyok. A spanyol filmgyártás az utolsó években feltűnő módon visszafejlődött. Amíg 1926-ban 60 filmet állítottak elő, addig 1917-ben már csak 25 filmet készült el, hogy ez a szám 1928-ban 19-re visszafejlődjön. Ennek az óriási visszafejlődésnek a következménye lett a spanyol kontingens-rendeit kibocsátása. A filmpiacot amerikaiak uralják. Az összes filmek 95%-át Amerikából importálják. Németország, Franciaország és Spanyolország együttesen 5%-ot képviselnek a filmpiacon. Az amerikaiak 1927-ben közel kétfélmillió méter filmet importáltak be 700.000 pengő ér-

tékben. A spanyol filmgyártás öt cég kezében van. A műtermek száma 5, ezek azonban meglehetősen kezdetleges állapotban vannak. Az elkészült filmek főleg helyi jelentőségűek, vagy pedig spanyol hazafias filmek. Az egyik film pld. Goya életét eleveníti meg igen érdekesen. Spanyolországban 2 cenzurahivatal működik és pedig egy Madridban és egy Barceionában és így igen gyakran előfordul, hogy amíg egyik hivatal egy-egy filmet betilt, addig a másik cenzurahivatal ugyanazt a filmet szabadnkn nyilváníttja. Az egész országban kb. kétezer mozgóképszínház működik, ezek közül a fővárosban, Madridban, játszik 37, Barcelonában 60.

A német oktatófilmgyárosok közgyűlése.

A Bund Deutscher Lehr- und Kulturfilmhersteller mostanában tartotta meg ezidei közgyűlését dr. Cürtis elnökletével, amely letárgyalták az igazgatóság jelentését és foglalkoztak az új esztendő kultúrfilmprogramjával. A közgyűlés örömmel vette tudomásul, hogy a kisfilmek szerencsés eladási megszervezése folytán az egyesület pénzügyi helyzete lényegesen megjavult. A közgyűlés egyben elhatározta, hogy a német oktatófilmgyártás állami támogatása érdekében megindított mozgalmat folytatja és ebből a célból januárban főhívás bocsájt ki, amelyet 200—300 ismert német filmelőkelőség fog aláírni és ezt a felhívást beteterjeszti a birodalmi gyűléshez. A vezetőség megválasztása után a közgyűlés úgy határozott, hogy résztvesz a barcelonai nemzetközi kiállításon, ahol *német oktatófilmeket fog bemutatni* és röpiratokban fogja ismertetni a német oktatófilmgyártás helyzetét.

A németkultúrfilmgyártás 1928-ban. Most jelent meg a német kultúrfilmgyártás múlt évi 4-ik évnegyedének statisztikája, amely szerint 229 oktató- és kultúrfilmeket készítettek 137711 m. hosszúságban. Az elmúlt esztendőben *összesen 808 oktató- és kultúrfilmeket készítettek* Németországban 455,059 m. hosszúságban. Az előző évvel szemben alig van valamelyes különbség. A gyártócég élén természetesen az Ufa áll 112 oktatófilmmel, majd utána következnek az Emelka 37 filmmel, a többi cég 10—33 filmet gyártott. A statisztikába természetesen nem számították be a reklámfilmeket, hiszen ezeknek nincsen *kultúrális értékek.*

MAGYAR MOZGÓFÉNYKÉPKEZELŐK ORSZ. SZÖVETSÉGE

MIÉNK KÁVÉHAZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF KÖRUT 29. SZÁM.

Telefon J. 311-38

Munkaközvetítő: BOGNER GYULA,
a munkaközvetítés díjtalan.

A beszélőfilm és az eszperantó. A beszélőfilm problémája ott akad meg, ahol összekötésbe kerül a nyelvi kérdéssel. Kétségtelen, hogy leginkább az angol beszélőfilmnek van meg a jövője, hiszen az angol nyelvterület a leghatalmasabb, ám a többi beszélőfilm elhelyezhetősége már kétségesse válik. Így azután fölmerült annak a kérdése, nem lehetne-e a beszélőfilm nemzetköziségét az eszperantó útján elérni. A genfi nemzetközi Eszperantó-Szövetség (Genf, Boulevard du Théâtre 12) most egy bankigazgató — Mr. Joseph R. Scherer — személyében már ki is jelölte hollywoodi megbízottját, aki az eszperantó szempontjából kíséri figyelemmel a beszélőfilm-mozgalmat. Mr. Scherer nemrégiben beszélőfilm-folytatást Fred Nibloval, a Metro-Goldwyn-gyár művészeti igazgatójával és főrendezőjével, akivel megbeszélte a beszélőfilm minden problémáját. Fred Nibla többek között a következőket mondotta:

— Eddig nem volt időm, hogy az eszperantó kérdésével foglalkozzam, nem is volt szükségem a nemzetközi kiegészítőnyelvre. Most azonban, hogy a beszélőfilm problémája az egész világon napirendre került, újból foglalkozni kell a nemzetközi nyelv kérdésével is. Ez a kérdés összefügg minden sikerünkkel, de főleg európai sikerünkkel. Az angol nyelvet nem beszélik mindenütt a kontinensen. Új filmjeinknél tehát főtétel-

nül szükség lesz az új segédnyelvre. Arról szó sem lehet, hogy minden filmszínész megtanulja az összes nyelveket, hiszen nincs mindenkinek érzéke idegen nyelvekhez, azonkívül, ha elméletileg el is tudnók képzelni azt, hogy egyesek néhány idegen nyelvet elsajátítanak, gyakorlatilag azonban ez keresztülvihetetlen, hiszen lehetetlen elképzelni, hogy minden filmet annyi nyelven készítsünk el, ahány nyelven a világon beszélnek. Még angol-amerikai vonatkozásban is sokszor nehéz ugyanazt az angolnyelvű beszélőfilmet mindkét nyelvterületen kihozni. Hiszen az angol nyelvben is vannak tájszólások, amit vagy az amerikai, vagy az angol nem ért meg. Így minden valószínűség szerint egy nemzetközi semleges, kiegészítő nyelv válik szükségessé, ez pedig nézetem szerint más nem lehet, mint az eszperantó.

Japán-európai filmvállalkozás. Tokióban nemrégiben Towa kereskedelmi társaság név alatt 500.000 márka alaptőkével új filmvállalat alakult, melynek célja, hogy Japánt az európai film céljaira megszervezze. A vállalat vezetője Nagamsa Kawakita japán filmszakember, báró G. E. von Steietencron, Otti Schack hamburgi exportőr és André Germain francia író. A vállalat több német és francia filmgyár japán képviselőtét vette át és az első ilyenmű vállalkozás a felkelő nap országában.

A MAGYAR FILMCENZURA MŰKÖDÉSE 1928-BAN

Az Országos Mozgóképvizsgáló Bizottság az 1928. évben megvizsgált mozgóképekről a következő statisztikát bocsájtotta rendelkezésünkre:

I. Minősítés szerint:

1. Zöld engedélyokiratot nyert (alóli)	1398 drb	(86.40%)	1,303,839 méter	(75.24%)
2. Sárga engedélyokiratot nyert (felüli)	95 „	(5.85%)	204,812 „	(11.78%)
3. Betiltott — — — — —	87 „	(5.40%)	202,589 „	(11.52%)
4. Kivitelí engedélyt nyert — — —	38 „	(2.35%)	25,825 „	(1.46%)
Összesen	1618 drb		1,737,065 méter	hosszban

A betiltott filmekből utólag engedélyezett — — — — — 25 drb

Véglegesen betiltott — — — — — 62 „ 140,324 méter (8.10%)

II. Származási hely szerint:

Amerika — — — — —	809 darab	— — —	961,903 méter	(55.35%)
Németország — — — — —	269 „	— — —	475,562 „	(27.20%)
Franciaország — — — — —	94 „	— — —	86,827 „	(5.00%)
Olaszország — — — — —	18 „	— — —	23,391 „	(1.35%)
Angolország — — — — —	75 „	— — —	47,669 „	(2.85%)
Ausztria — — — — —	26 „	— — —	32,732 „	(1.62%)
Északi Államok — — — — —	11 „	— — —	16,156 „	(0.92%)
Magyarország — — — — —	316 „	— — —	93,086 „	(5.71%)

(Híradók, oktatófilmek és csak 4—5. „Spiel-film“).

FILMIRODALOM SZAKSAJTÓ

A magy. kir. népjóléti és munkaügyi minisztérium egészségügyi propagandaközpontjának könyv- és filmjegyzéke. Közli Pollermann Artur dr. orvos, miniszteri tanácsos, a Propagandaközpont vezetője. Negyedik kiadás Budapest 1928—29.

Szakemberek előtt nem újdonság a népjóléti minisztérium egészségügyi Propagandaközpontjának a működése, különösen az egészségügyi-film propaganda szemfontjából. Ebben a tekintetben a központ óriási tevékenységet fejtett ki. Néhány hónap óta az Eötvös uccai Népegészségügyi Múzeumban külön mozgóképszínházat rendeztek be, amely az egészségügyi filmeknek a bemutatásával foglalkozik. A legújabb füzet 34 egészségügyi propagandafilmet tüntet fel. Ezek közül nevezetes a „marólóg” című film, a „tuberkulózisról” szóló filmek, a „légy”-fi.m., a „tej”-film, a „táplálkozásokról” szóló film, a „babonáról” szóló ismertető film, a „fertőző betegségek elleni védekezésről”, a mentőkről szóló film és így tovább. Az Egészségügyi Propagandaközpont közérdekű működésévé megbecsülhetetlen szolgálatokat tesz az országnak és ezért működése közérdekű és támogatásra méltó.

AGFA-Kinehandbuch.

Három remek kiállítású, finom chromopapíron nyomtatott könyvet küldött most el az Agfa, amely nem egy egyszerű reklámkönyv, hanem filmtechnikai szempontból rendkívül értékes és nagybecsű mű. Az első kötet az általános részt ismerteti, ismerteti az Agfa filmgyárat szövegi és képi és bepillantást enged a nyersfilmgyártás labirintusába. Óriási perspektíva nyílik az olvasó elé, aki a könyvnek ezt a részét átolvassa. Az első kötet ezenfelül a nyersfilm feldolgozására nézve ad szakszerű és érthető stílusban megírt tanácsokat. A 2-ik kötet külön-külön foglalkozik az Agfa pozitív-filmmel és az Agfa negatív-filmmel. Felsorolja a könyv a hívási recepteket és utbaigazítást ad a filmek feldolgozása tekintetében. Valamennyi nega-

tív-filmre vonatkozóan találunk benne abszolút szakértő és egészen részletes leírást. A 3-ik kötet a virazsirozás minta-tábláit tartalmazza és e tekintetben nemcsak a színek alkalmaztatására, hanem a színeknek a feldolgozására vonatkozóan is ad teljes tájékoztatást. Az Agfa kézikönyv az idei szakirodalomnak egyik legértékesebb megjelenése.

L. B.—B. Kalender 1929. Verlag: Lichtbildbühne, Berlin, SW. 48.

Tizedik évfolyamában jelent meg Európa legismertebb filmlapjának a Lichtbild-Bühne-nek a népszerű kézikönyve: az *L. B. B.—Kalender*. A mindennapi életben nélkülözhetetlen kézikönyv ez az Évkönyv, amely évről-évre pontosan jelenik meg és egész éven át hűséges munkatársunk a mindennapi életben. Hiszen a könyv nemcsak a berlini címeteket foglalja magába, hanem úgyszólván valamennyi európai állam címtárát találjuk meg benne. A *magyar címtárt* Lajta Andor, lapunk szerkesztője állította össze.

TANULMÁNYI

TÁRSAS-UTAZÁS

**Berlinbe, Kopenhágába
és Sztokholmba.**

TARTAMA: 14 nap.

RÉSZVÉTELI DIJ: Wientől—Wienig az összes költségeket beszámítva (a vízum kivételével) Schilling 750—800.

INDULÁS: június elején.

RENDEZI: az Österreichische Filmzeitung, Wien.

Jelentkezéseket Magyarországból előjegyez a „Filmkultura” szerkesztősége: VII., Erzsébet körút 30.

Tel. J. 363—76.

Kinematografisches Jahrbuch für das Jahr 1929. Verleger und Redakteur Fritz Freund Wien. Ára 6 Shilling.

Tizedik éve annak, hogy Fritz Freund, az Österreichische Filmzeitung szerkesztője, a Kinematografisches Jahrbuch-ot megindította. Ez a könyv époly nélkülözhetetlen Ausztriában, mint nálunk a Filmművészeti Évkönyv, azzal a különbséggel, hogy az osztrák szakkimtaron kívül a magyar, cseh, jugoszláv, lengyel, román, német, bolgár, görög, török, egyiptomi, olasz, francia és angol filmvállalatok és filmgyárak címeit tünteti fel. A könyv igen tetszetős kiállításban jelent meg és nélkülözhetetlen kézikönyve a mindennapi életnek.

Der kleine Aufnahmeleiter für das Jahr 1929 Herausgegeben von Karl Moos, Berlin, Ára Mk. 4.

Ötödik éve jelenik meg ez a rendkívül praktikus összeállított kézikönyv. Mint a neve is mutatja, főleg azok használják, akik a berlini filmgyártás körül tevékenykednek, a külföld szempontjából azonban szintén rendkívül értékes, mert az összes berlini filmszínészek és filmszínésznők cím- és lakjegyzékét tartalmazza. De felöleli a könyv a berlini filmgyárak címeit is és ha figyelembe vesszük azt a sok tudnivalót, amit a könyv még ezenfelül is magábfoglal, megismerhetjük ennek a hasznos kézikönyvnek az óriási gyakorlati értékét.

Dr. Robert Brunner: Das österreichische Film- und Kinorecht nebst den wichtigsten einschlägigen Gesetzen und Verordnungen. Wien—Leipzig 1928. Verlag Moritz Perles, ára 7.— Shilling.

Az osztrák szakirodalom egy közel 10 éves, mindent felölelő szakkönyvvel gazdagodott. Dr. Brunner Róbert egy elismert nevű bécsi jogász, alapos munkát végzett akkor, amikor az osztrák film és mozgóképszakmára vonatkozó jogügyi rendelkezéseket összegyűjtötte és könyvbe foglalta. A 112 oldalas mű elsősorban a filmművészet jogi védelméről értekezik. Második fejezetében a filmgyártás jogi rendelkezéseiről szól, összefoglalván mindazokat a tényezőket, amelyek a filmgyártás körül tevékenykednek. A harmadik fejezet a filmkereskedelem bonyolult jogi kérdéseit öleli fel és részletesen ismerteti a filmkereskedelem, a filmkölcsonzés, a részesedési üzlet és a bizományi üzlet jogi oldalait. Külön rész foglalkozik az osztrák filmkontingenssel. A könyv második főrésze a mozgóképszínházakkal foglalkozik, nevezetesen a mozgóképszínházi engedélyekkel, az üzemekről általában és az üzemek jogi kötelezettségeiről, majd hosszú oldalakat szentel a szerző az osztrák filmcenzúrának és a vígalmi adónak. A könyv függelékéül néhány

osztrák törvényt közöl a szerző szóról-szóra. A könyv nemcsak akkor fontos, ha esetleg valaki az osztrák filmjogot akarja tanulmányozni, hanem az összehasonlítás szempontjából is érdemes a megszerzésre.

Dr. jur. John A. Fagg: Urheberschaft und Urheberrecht am Film. Eine kritische Studie. Verlag Franz Vahlen Berlin, 1928. Ára Mk. 2.—

A három ívre terjedő röpirat az alkotó művészek szerzői jogi kérdéseivel foglalkozik és olyan eredményekre jut, amelyek az eddigi teoriának legnagyobbbrészt elentmondanak. A szerző a filmben különleges művészi alkotást lát, amelyeknek külön jogi alapot kell adni. A szerző arra a meggyőződésre jut, hogy a filmművészet mai fejlődési korában a szerzői jog nemcsak a darab íróját illeti, hanem szerzői jogvédelemben kell részesíteni a rendező és bizonyos mértékben a színész és a filmoperatőrök munkáját is. Különösen utóbbi szempontokból érdekesek a könyv okfejtései.

Fritz Wilms: Lichtspieltheaterbauten. Verlag Friedrich Ernst Hübsch, Berlin.

Majdnem 40 színes lap enged bepiliantást a mai modern mozgóképszínház-építkezésbe. A leghíresebb német filmszínházak építkezési stílusait és terveit ismerjük meg ebből a könyvből, amely valóban irányadó és utmutató ebben a tekintetben. A könyv bevezetését A. Wedemeyer berlini építész írta, amely szakszerű ismertetés az újkori színházépítésekéről. A könyv nemcsak szakemberek, vagyis építésszek szempontjából is nélkülözhetetlen, hanem nagy haszonnal forgathatják azok a mozgóképszínháztulajdonosok is, akik a moziukat akarják átalakítani, vagy akik új mozgóképszínházat akarnak építeni.

FILMMŰVÉSZETI ÉS TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő: LAJTA ANDOR.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET KÖRUT 30.

Tel. József 363—76.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

1 évre 10 pengő. ♦ ½ évre 5 pengő.

Bécsi szerkesztőség:

IV., Schönburgstr. 36. (Berczel Béla)

Megjelenik minden hónap elsején.

Minden cikkért a szerző felel.

Budapesti filmpiac. Film-megjelenések 1929. január havában.

A cég neve	Megjelenési idő	A film címe	Megjelenési hely	Hossza	Felírás	Műfaj	Főszereplők	Cenzura a=alul f=felül
Antal József filmvállalata Budapest, VII., Akácfa-u. 4. Tel. J. 353-17.	I/17	Cár gárdistája	Forum, Palace Capitol	3000	Mihályi	Dráma	Ivan Mosjoukine	a
	24	Féltékeny a feleségem	Forum	2000	Mihályi	Vígjáték	Jeny Jugo G. Alexander	a
Cito-Cinema Budapest, VIII., Röck Szilárd-u. 11. Tel. J. 412-71	I/3	Kabilok kincse	Fészek Phoenix	2800	Garami Andor	Kalandor	Jack Hoxi Ranger	a
	10	Nősüljön meg hadnagy úr	Corvin Urania	2400	Lakner Artur	Katona vígjáték	Dina Gralla Albert Paulig	a
Eco Film Rt. Rákóczi út 14. Telef.: Kölc. József 429-84. Ig. J. 429-76.	I/31	Vihar	Palace, Capitol Forum	2928	Lándor T.	Dráma	J. Barrymore Cam. Horn	a
First National Film Inc. Budapest, VII., Erzsébet körút 9. Telefon: J. 325-90, 325-91.	I/10	Inferno	Corso	1951	Váczai	Színmű	Mary Astor Lloyd Hughes	a
	17	Rózsaszász	Corso	—	Váczai	Színmű	O. Marion, L. Haid, H. Halm	a
	17	Büntény a Horne-villában	Uránia	2002	Fodor	Dráma	Stevart Romeo	f
	24	Orgona- virágzás	Ufa, Uránia Corso	—	Váczai	Színmű	Colleen Moore	a
	24	Kulisszák mögött	Ufa, Uránia	1950	Fodor	Színmű	Billie Dove Larry Kent	a
	24	Sárga lilium	Royal Apolló	2600	Fodor	Színmű	Billie Dove Huszár Károly Clive Brook	a
	31	Rabszolga- vásár	Décsi, Uránia Corso	2372	Fodor	Dráma	Gilbert Roland Billie Dove	a
	31	Magas iskola	Décsi, Corso	1967	Fodor	Színmű	Louis Wils n Clive Brook H. B. Warner	f
Fox Film Rt. Budapest, VIII., Röck Szilárd-u. 20. Telefon: József 394-37, 316-58.	I/3	Dolores, a táncosnő	Kamara, Corvin, Capitol	2100	Kalmár Jenő	Dráma	Dolores del Río	a
	17	Legény a nyeregben	Tivoli	1460	Szántó Armand	Vadnyuga- ti történet	Tom Mix	a
	24	Kalózkod	Kamara, Corvin	1910	Szántó Armand	Dráma	Viktor Mac Laglen	a
	31	Kenyeres- pajtások	Tivoli	1500	Szántó Armand	Vadnyuga- ti történet	Buck Jones	a
Iris Film Rt. Budapest, VIII., Népszin- ház-ucca 13. Telefon: József 363-17, 374-14.	I/3	A császár esőkje	Forum, Capitol Palace	2371	Kálmán Jenő	Dráma	Dol. Costello Conrad Nagel	a
	10	Halálos tavasz	Uránia	2186	Kálmán Jenő	Dráma	Monte Blue	f
	31	Sailors Izzy Murphy	Uránia	1919	Kálmán Jenő	Vígjáték	Georg Jessel Warner Oland	a

A cég neve	Megjelenési idő	A film címe	Megjelenési hely	Hossza	Felírás	Műfaj	Főszereplők	a aluli felüli
Metro-Goldwyn-Mayer Distr. Budapest, VIII., Sándor-tér 3. szám. Telefon: Józsa. 444-24, 444 25.	I/10	Diplomás szerelem	Rádius, Corso	2098	Szántó Lajos	Vígjáték	Marion Davies	a
	17	Dübörgő élet	Rádius	2925	Szántó Lajos	Dráma	James Murray Eleonor Boardmann	a
	31	A detektív	Rádius	1820	Szántó Lajos	Vígjáték	Karl Done Georg K. Arthur	a
Művészfilm-Kölcsönző Vállalat Budapest, VII., Rákóczi-út 40. Telefon József 403—97.	I/10	Texasi sárkány	Fészek	1500	Radó I.	Cowboy-dráma	Tom Tylor	a
	10	Ferkó, a potyautas	Palace	900	Kada	Burleszkszláger	Ferkó	a
	17	Mostohaország	Omnia, Corso	2060	Radó I.	Dráma	Rudolf Schildkraut	a
	17	Ámorexpres	Décsi, Uránia Orion	1600	Lakner A.	Vígjáték-attrakció	Monty Banks	a
	24	A IX. parancsolat	Palace, Forum	1500	Kada	Életkép	Phyllis Haver Tom Moore J. Logan	a
31	Házasság Arisonában	Fészek	1600	Ismeretlen	Cowboy	Buzz Barton	a	
Paramount Filmforgalmi Rt. Budapest, VIII., Rákóczi út 59. Telefon: József 344—37.	I/3	Rázd le Jonny	Décsi, Omnia Corso	1878	Siklóssy	Vígjáték	R. Griffith	a
	3	Vasember	Décsi, Omnia Corso	2068	Siklóssy	Dráma	G. Baneroff	a
	17	Sztambuli tolvaj	Corvin Kamara	2107	Siklóssy	Vígjáték	Douglas Mac-Lean	a
	24	Akit felvet a pénz	Décsi, Omnia	1878	Siklóssy	Vígjáték	Richard Dix	a
	24	Titkok órája	Décsi, Corso	2070	Siklóssy	Dráma	Pola Negri	a
	24	Oroszország	Corvin Kamara	2856	Siklóssy	Vígjáték	E. Jannings	a
Rádius Filmipari Rt. Budapest, VII., Rákóczi út 36. Telef. 418—28.	I/24	Barbárok	Radius, Orion	2800	Paeséry L.	Dráma	H. Georg Maria Paudler	—
	30	A makrancos komtesz	Radius, Orion	2100	Paeséry L.	Vígjáték	Dina Gralla W. Fuetterer	—
Ufa-Film Rt. Budapest, VIII., Kölcsey-utca 4. Telef. J. 351-36, 336-21.	I/3	Hét bűnök hajója	Ufa, Omnia Orion	2300	Kiss Jenő	Dráma	Brigitte Helm	f
	3	Shiras rózsája	Ufa, Omnia Orion	2700	Kiss Jenő	Dráma	Hindu színészek	a
	10	Hazatérés	Ufa, Omnia Orion	3300	Kiss Jenő	Dráma	Dita Parlo G. Fröhlich Lars Hanson	a
	31	A legyőzhetetlen Harry	Ufa, Omnia Orion	3100	Kiss Jenő	Dráma	Harry Piel	a
	31	Hölgyválasz	Ufa, Omnia Orion	2400	Kiss Jenő	Színjáték	Willy Fritsch Suzy Vernon	a
Universal-Film Rt. Budapest, VIII., Nép-színház-u. 21. Tel. J. 391-76.	I 17	Nászutasok szállodája	Rádius	2000	Váczy D.	Vígjáték	George Lewis Dor. Gulliver	a
	17	Szoknyás cowboy	Omnia	1800	Timár Pál	Cowboy	Hoot Gibson	a
	24	Konzervált szerelem	Omnia	2300	Váczy D.	Satira	George Sidney Jean Hersholt	a

OLVASSUNK SZAKKÖNYVEKET!

A „Filmkultura“ elismerve annak szükségességét, hogy a szakmában dolgozók megismerjék elméletileg saját szakmájukat, magyar és külföldi szakkönyvek közvetítését vállalta el. A külföldi gazdag szakirodalma áll rendelkezésére, de egyelőre a következő magyar- és németnyelvű műveket szerezhetik be olvasóink a „Filmkultura“ kiadóhivatala útján, a pénz előzetes beküldése mellett. Megjegyezni kívánjuk, hogy ezek az árak **eredeti árak**, amelyekhez csak a portót és a forgalmi adót számítjuk hozzá. (A márka átszámítási kulcsa: 1:37).

1. Általános szakkönyvek, életrajzok és szórakoztató művek:

LENKEI ZSIGMOND: Ez Amerika! — — P	8.—
Lajta Andor: Filmművészeti Évkönyv 1929 P	5.—
RICHARD OTT: Wie führe ich mein Kino M	2.50
— Die Organisation im Film- u. Theaterbetrieb — — — — — M	3.—
— Reichs-Kino-Adressbuch 1928 — — — — — M	30.—
— mit Monopolkarten — — — — — M	50.—
— Jahrbuch der Film-Industrie 1928 — — — — — M	30.—
— L. B. B. Kalender 1929 — — — — — M	2.—
— Der kleine Aufnahmeleiter, 1929 — — — — — M	3.—
— Das Filmmanuscript — — — — — M	5.—
— Kinematographisches Jahrbuch — — — — — S	6.—
PÁNCZEL LAJOS: Az én mozim — — — — — P	2.—
FRITZ WILMS: Lichtspieltheaterbauten M	—
CURT WESSE: Grossmacht Film — — — — — M	—
— 133 Filmstars (filmképek, címek) — — — — — M	2.50
CHARLIE CHAPLIN: Halló Európa! — — — — — M	4.50
E. M. MUNGENAST:	
Asta Nielsen, ihr Leben, ihre Kunst, ihre Bedeutung, kötve — — — — — M	3.80
— félvászonkötésben — — — — — M	4.80
— egész vászonkötésben — — — — — M	4.50
FRED. HILDENBRANDT:	
Die Tänzerin Valeska Gert. kötve — — — — — M	4.50
— félvászonkötésben — — — — — M	5.80
— egész vászonkötésben — — — — — M	6.50
WOLFGANG PFLEIDERER: Lichtbild und Filmführer 1928	
GUIDO BAGIER: Der kommende Film — — — — — M	20.—
Dr. RUDOLF HARMS: Kulturbedeutung und Kulturgefahren des Filmes — — — — — M	1.80
RASCHAUER és TUCHTIG:	
Der Film als Lehrmittel — — — — — P	3.—
Praktischer Wegweiser für Filmregisseure, Architekten und Requisiteure — — — — — M	2.—
Rudolf Kurtz: Expressionismus und Film M	16.—
Dr. K. Mühsam u. E. Jacobson: Lexikon des Films: Wie ich zum Film kam. — — — — — M	4.—
Max Otten: Der Weg zum Film — — — — — M	2.50
— Asta Nielsen, Biographie — — — — — M	1.—
— Henny Porten, Biographie — — — — — M	1.—
— Kino-Novellen — — — — — M	1.—
Colin Ross: Mit dem Kurbelkasten um die Welt — — — — — M	1.—
Béla Balázs: Der sichtbare Mensch — — — — — M	3.50
— kötve — — — — — M	4.80
Ernst Lubitsch u. E. A. Dupont: Hollywood, das Filmparadies — — — — — M	1.—

2. Filmtechnika:

Zombory László: A mozgólénykép és izeme — — — — — P	12.—
Dr. MENDEL u. F. FELIX: Der praktische Vorführer — — — — — M	5.—
GUIDO SEEBER:	
Der praktische Kameramann — — — — — M	5.—
Der Trickfilm — — — — — M	5.—
Dr. WALTER FRIEDEL: Elektr. Fernsehen und Bildübertragung, Fernkinematographie — — — — — M	5.—
— Taschenbuch des Kameramannes — — — — — M	5.—
F. P. LIESEGANG und G. SEEBER: Handbuch der praktischen Kinematographie — — — — — M	—
BAND I: Die Geschichte des Films — — — — — M	—
Dr. JOACHIM: Die Projektion — — — — — M	12.80
MIHÁLY DÉNES: Der sprechende Film M	10.—
— Kötve — — — — — M	12.—
— M	6.50
JO ENGEL: Der tönende film — — — — — M	—
A. PLANKL: Der Ratgeber des Lichtspielvorführers — — — — — M	4.80
Dr. WALTER MEINEL: Hilfsbuch für die Prüfung des Kinovorführers — — — — — M	4.—
— kötve — — — — — M	5.—
Dr. R. RICHTER: Hilfsbuch für den Kameramann — — — — — M	1.50
E. G. Lutz und Dr. K. Wolter: Der gezeichnete Film — — — — — M	12.—
— kötve — — — — — M	13.80
Ing. A. Lassally: Betriebskinematographie — — — — — M	6.—
— kötve — — — — — M	6.70
— Prüf-Vorschriften für Lichtspielvorführer — — — — — M	2.50

3. Filmjog:

Dr. BAIK MIHÁLY és Dr. VARI REZSÓ: A magyar kinematografia jogszabályai P	8.—
Dr. BINGERT JÁNOS és Dr. BAIK M.: A mozgólényképüzemek és filmügylek rendszete — — — — — P	2.80
Dr. E. Seeger: Das Reichslichtspielgesetz M	2.—
Dr. Ecks ein: Film- und Kinorecht — — — — — M	15.—
Dr. WENCEL GERBAUM: Berner Übereinkunft — — — — — M	5.—
Dr. JOHN A. FAGG: Urheberrecht und Urheerrecht am Film — — — — — M	2.—
Dr. ROBERT BRUNNER: Das Öst. Film- und Kinorecht — — — — — M	—

Hébel

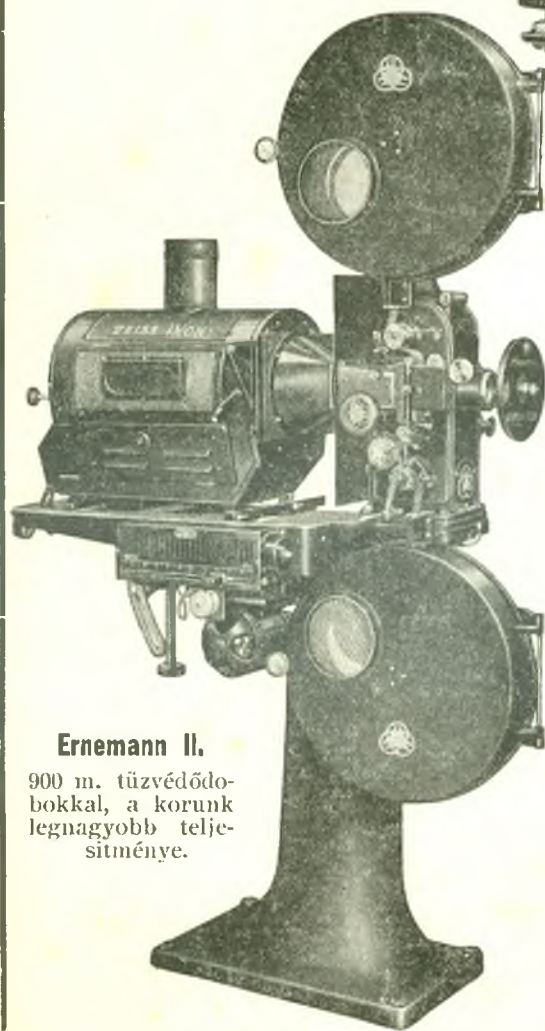
nemzetközi szállítmányozó
és elvámolási vállalata

VI., Váci-ut 1. (Westend-palota) — Telefon: Aut. 159-47.

Zeiss-Ikon A. G. Dresden

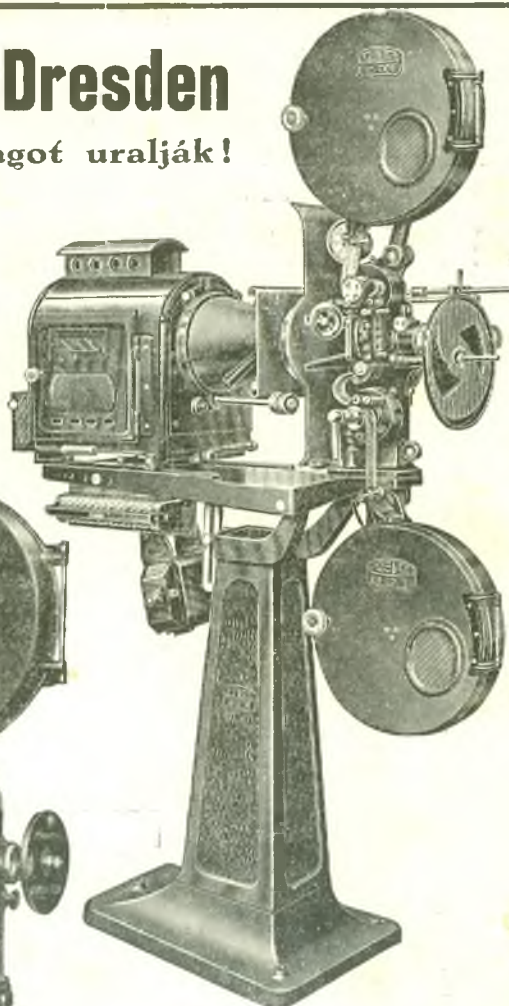
mozigépei az egész világot uralják!

Kiszolgálás
a régi áron.
Kedvező fizetési
feltételek.

Ernemann II.

900 m. tűzvédődobokkal, a korunk legnagyobb teljesítménye.

Hahn—Goerz II.

600 m. tűzvédődobokkal, a legnagyobb igényt kielégít.

Iskolai és házi mozigépeink a tűzbiztonság szempontjából egyedül állnak.

Magyarországi vezérképviselő:

Oláh György
gépészmérnök

VII., Erzsébet-körút 13. szám.

Telefon: József 334—40

FILMKULTURA

SZERKESZTI: LAJTA ANDOR

II. ÉVFOLYAM
= 2. SZÁM =
1929. FEBR. 1.

Leveldi vitéz
KOZMA MIKLÓS
a Magyar Filmiroda el-
nöke, a római Nemzet-
közi Oktatófilm Intézet
magyarországi kép-
viselője

ÁRA 1 PENGŐ